

Møte for lukkede dører
tirsdag 28. oktober 1947 kl. 10.

President: Natvig Pedersen.

Dagsorden:

Utenriksministeren vil gi en redegjørelse om forhandlingene i Paris om Marshallplanen og om forhandlingene på F.N.'s generalforsamling i New York.

Etter forslag av presidenten besluttet enstemmig:

1. Møtet holdes for lukkede dører.
2. Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet.
3. Videre gis ekspedisjonssjef Andersen, byråsjef Kolstad og sekretær Klaveness fra Utenriksdepartementet, statssekretær Dag Bryn fra Forsvarsdepartementet samt representanter for pressen adgang til møtet.

Presidenten: Presidenten gjør merksam på at vei- og jernbanekomiteen og landbrukskomiteen er permittert til befarung i distriktene.

Utenriksminister Lange: Jeg har bedt om i dag å få lov til å gi Stortinget en kort oversikt over Norges deltakelse i Paris-forhandlingene om Marshall-planen, og deretter si noen ganske få ord om forhandlingene hittil på den annen generalforsamling i de Forente Nasjoner.

Sist jeg hadde høve til å redegjøre her i Stortinget for forhandlingene om den såkalte Marshall-planen, var umiddelbart før Paris-forhandlingene skulle ta til. Det var dengang ennå ikke helt på det rene om ikke enkelte av statene i Øst-Europa kunne komme til å bli med. Tsjekkoslovakia lot etter pressemeldinger til å ville akseptere, og umiddelbart etter møtet her i Stortinget meddelte den polske minister i Oslo meg at Polens utenriksminister hadde til hensikt å reise til Paris. Som vi alle vet ble det til at ingen av Øst-Europas stater ble med under forhandlingene. Antallet deltakere innskrenket seg til 16 land fra vest-, mellom- og sør-Europa.

Etter at jeg hadde redegjort for den norske regjeringens syn på de forestående forhandlingene her i Stortinget, hadde vi i København et en-dags møte med utenriksministrene og andre regjeringsmedlemmer i Sverige og Danmark. Vi kunne der konstatere at vi i alle tre landene så noenlunde ens på de forestående forhandlingene og gikk til dem med stort sett de samme forbehold. På grunnlag av denne ensartethet i vår innstilling ble det mulig for delegasjonene fra våre land under forhandlingene i Paris å holde en stadig intim kontakt, og i de fleste spørsmål å opptre på like linje.

Som Stortinget vil huske, tok vi fra norsk side bestemt forbehold om at forhandlingene i Paris skulle innskrenke seg til å gjelde de rent økonomiske problemer som reiste seg i forbindelse med den såkalte «dollar-nød», at alle langsiktige problemer om økonomisk samarbeid mellom Europas land burde henvises til F.N.'s dertil opprettede organ, den Økonomiske Kommissjon for Europa. Og endelig at deltakelsen i forhandlingene i Paris ikke på noen måte måtte binde vår handlefrihet hvor det gjaldt utviklingen av våre handelsforbindelser med land som ikke deltok i forhandlingene der nede. Disse forutsetningene ble presisert under åpningsforhandlingene i Paris, både fra norsk, fra svensk og fra dansk side, og de møtte ingen innsigelser fra noen av de deltakende land.

I selve Paris-konferansens organisatoriske oppbygging ble det gjort den forandring i forhold til utkastet fra innbynderstatene, at det ble opprettet en samarbeidskomité hvor samtlige 16 land var representert, mens det ble valgt et lite eksekutivutvalg på 5 land. I dette eksekutivutvalget kom Norge med etter samråd mellom de nordiske delegasjonene der nede. Blant endel av den internasjonale pressens representanter i Paris var det i sammenheng med Norges valg til eksekutivkomitéen tilløp til å ville framstille det som om det var dannet en nordisk blokk, og de begynte å fable om Da-No-Sve eller Sve-No-Da som skulle være en parallell til de tre landene Belgia, Nederland og Luxembourg, som hadde dannet Be-Ne-Lux-tollunionen. Det ble imidlertid gjort helt klart på konferansen at det ikke var tale om noen slik blokkdannelse de nordiske land imellom, men at det utelukkende var tale om et praktisk samarbeid og en felles opptreden så langt en hadde de samme synsmåtene i de enkelte konkrete spørsmål. På dette grunnlaget rådde det også det beste samarbeid mellom delegasjonene våre der nede under hele den tid konferansen varte.

Ved siden av samarbeidskomitéen og den lille eksekutivkomitéen organiserte konferansen seg med fire tekniske komitéer. En for ernæring og jordbruk, en for kraftforsyning, en for jern og stål og en for transport. Transportkomitéen ble delt opp i to underkomitéer - en for land-transport og en for sjøtransport. Norge ble innvalgt i to av komitéene - den for jern og stål og den for transport, hvor vi var med i underkomitéen for sjøtransport. Under arbeidets gang nedsatte dessuten samarbeidskomitéen endel arbeidsutvalg, og der kom Norge med i et utvalg av finanseksperter og i et studieutvalg om handel og tollspørsmål.

Arbeidet på konferansen falt stort sett i 3 stadier. I løpet av de første ukene utarbeidet den spørreskjemaer for alle de felter som spesialkomitéene dekket. Dessuten ble det utarbeidet et særskilt spørreskjema for betalingsbalansen, d.v.s. hvordan en ventet seg at den ville komme til å utvikle seg i perioden fram til 1951. De deltakende landene og militærregjeringene i de tyske vest-sonene fikk så en meget

snau frist - mindre enn 2 uker - til å svare på alle spørsmålene. I det siste og langvarigste stadiet ble så oppgavene fra de enkelte land samarbeidet til en fellesrapport om deltakerlandenes samlede produksjonsprogrammer og deres behov for tilførsler av vesentlige vareslag, og om deres samlede forventede underskudd på betalingsbalansen.

For utarbeidingen av de norske svarene ble det gitt det generelle direktiv at de skulle være så nøkterne som mulig, slik at de ga uttrykk for de produksjonsmål vi kunne regne med å nå med noenlunde sannsynlighet. Oppgavene over underskuddet i betalingsbalansen, og dermed over det vi kommer til å trenge av dollarkreditter, ble også satt i underkant av det en måtte regne med, som en spore til oss selv og som et uttrykk for vår vilje til å gjøre de størst mulige anstrengelser for å greie oss selv.

Den opprinnelige norske delegasjon, som besto av: direktør Arne Skaug, ekspedisjonssjef J. G. Ræder, ekspedisjonssjef Peter Simonsen, byråsjef Petter Bjerve, underdir. O. Vold og konsulent Odd Gjelsvik, kom for størstedelen hjem og deltok i utarbeidingen av de norske svarene. Da flere av delegasjonens medlemmer var bundet av andre gjøremål, måtte vår representasjon i stor utstrekning skiftes ut. Under de siste stadiene av arbeidet, fra først i august og til konferansen ble avsluttet 22 september, besto delegasjonen av:

Handelsråd Ole Colbjørnsen, formann
Direktør Klaus Sunnanaa
Ekspedisjonssjef Peter Simonsen
Underdirektør O. Vold
Byråsjef Kaare Petersen
Legasjonssekretær V. Paus.

Samtidig med nyoppnevningen av delegasjonen, ble det utferdiget følgende instruks for dens arbeid - en instruks som hadde gjeldt muntlig inntil da og nå ble festet til papiret:

1. Konferansen skal være en økonomisk konferanse med det begrensede formål å avgi svar fra de 16 deltakende land på den henvendelse som De Forente Staters utenriksminister rettet til Europa i sin tale ved Harvard University 5 juni d.å. Dette vil etter norsk oppfatning si at det innen den ramme konferansen allerede har trukket opp, skal utarbeides en redegjørelse for de deltakende lands ressurser og behov, med sikte på å søke å bringe på det rene og begrunne i hvilken utstrekning de vil trenge kreditter i dollar og dermed likestillet valuta.

2. Konferansen skal være et rent midlertidig tidsbegrenset organ som ikke skal utarbeide planer for Europas rekonstruksjon, idet dette langsiktige problem må behandles av internasjonale organer som er eller måtte bli opprettet for dette formål.

3. Konferansen må ikke ta skritt som kan lede til binding eller dirigering av den internasjonale handel eller

til begrensning av de enkelte lands indre økonomiske handlefrihet. Spørsmål vedrørende restriksjoner på import og eksport, valutaregulering m.v., må henvises til de internasjonale organer som er eller måtte bli opprettet for å behandle disse saker.

4. De deltakende land må etter avslutningen av konferansen stå fritt med hensyn til spørsmålet om forhandlinger med De Forente Stater om eventuelle kreditter eller andre ytelser. Slike forhandlinger forutsettes å bli ført direkte av hvert enkelt land med den amerikanske regjering.

5. Delegasjonen skal fortsatt holde seg i nær kontakt med delegasjonene fra de øvrige nordiske land, og samrå seg med disse i viktige spørsmål. Det er forutsetningen at hvert av disse land utad regelmessig opptrer hver for seg, slik at det ikke blir oppfattet som noen politisk gruppe. Det bør derfor om nødvendig understrekes at samarbeidet mellom de nordiske land bygger på rent praktiske hensyn av geografisk regional art.

6. Delegasjonen bør i den utstrekning det er mulig innhente særlig instruks med hensyn til behandlingen av spørsmål av betydning som måtte oppstå, og som ikke dekkes av foranstående generelle instruksjoner.

Under det siste og avgjørende stadiet av arbeidet på Paris-konferansen viste det seg ikke mulig å innskrenke arbeidet til å utarbeide et sammendrag av behovslistene og nasjonale produksjonsprogrammer. Fra amerikansk side ble det på et tidlig tidspunkt gitt uttrykk for at en slik sammenstilling ikke ville være tilstrekkelig til å oppnå at kongressen ville ta under overveielse å bevilge den hjelp som måtte være nødvendig. Det ville trenge noe annet og mer som kunne appellere til amerikanernes fantasi, og som ga uttrykk for en ny vilje til samarbeid mellom deltakerstatene. Hva dette mere skulle være, hvilke former for samarbeid en håpet på, ble ikke presisert.

Nettopp fordi det amerikanske synet på hva en ønsket skulle komme ut av forhandlingene i Paris, til å begynne med ble så lite presist uttrykt, var det mange av de deltakende stater som var villige til å gå meget langt i retning av å forplikte seg til felles europeiske tiltak og til økonomisk samarbeid av varig art, for å imøtekomme det de trodde var amerikanske ønskemål. Denne tendensen gjorde seg særlig gjeldende hos de tre Be-Ne-Lux-landene og hos Frankrike og Italia. Ut fra vår alminnelige utenrikspolitiske linje, at vi ikke vil være med å skape noen blokkdannelse i Europa, var vi sammen med de andre nordiske land blant de mer tilbakeholdne på dette punkt. Stort sett fikk vi støtte av den britiske delegasjonen - selv om den gikk noe lenger i å imøtekomme de sterke tendensene til en vesteuropeisk integrering på det økonomiske område. Slik rapporten til slutt ble formet og avlevert fra Paris-konferansen sist i september, er den fra vårt synspunkt fullt akseptabel.

Hverken generalrapporten eller de tekniske spesialrapportene inneholder særskilte statistiske oppgaver for de enkelte land, bortsett fra at enkelte eksempler er tatt med for å belyse og tydeliggjøre problemene. De oppgaver som kom inn - svarene på spørreskjemaene fra de 16 deltakende land og Vest-Tyskland - er sammenarbeidet til fellesoppgaver på de ymse feltene.

Det skulle ikke være nødvendig ved denne leilighet å gå igjennom de alt kjente totaltallene fra rapporten, eller produksjons- og importoppgavene for de viktigere varene. Hele rapporten vil bli tilstillet Stortinget i samband med den offisielle meldingen fra vår delegasjon, som er under utarbeidelse. Hovedresultatet av arbeidet i Paris, er at det er konstatert at hvis deltakerlandene og Vest-Tyskland i løpet av fireårs-perioden 1948 til 1951 skal nå fram til en levedyktig og stabil økonomi med en levestandard som ikke ligger vesentlig under førkrigstidens, og hvis vi samtidig skal komme bort fra det nåværende uholdbare avhengighetsforhold av Amerika med hensyn til livsviktige forsyninger, må de ha en betydelig ekstraordinær hjelp fra Amerika i løpet av denne fireårs-perioden. Selv med de største nasjonale anstrengelser og det best mulige praktiske økonomiske samarbeid, kan deltakerlandene ikke klare å dekke selv, ved eksport og ved andre valutainntekter, mer en omlag $\frac{3}{4}$ parter av den samlede nødvendige import, slik at det i fireårs-perioden blir et samlet betalingsunderskudd i løpende regning på omlag 20 milliarder dollar. Bare en liten del av dette kan finansieres ved regulær opplåning og kapitalinvestering utenfra. Til den nødvendige ekstraordinære varegjeld på omlag 16 milliarder dollar, kommer et behov på omlag 3 milliarder dollar i form av gull og dollar til oppbygging av uttømte valutaressurser, spesielt i samband med behovet for indre pengemessig og finansiell stabilisering.

De forpliktelsene vi påtar oss i forbindelse med at vi er med på denne fellesrapporten, er at vi lover å gjøre hva vi kan for å virkeliggjøre kraftige produksjonsøkninger for alle de viktigste næringsgrenene og varene, og videre til å bekjempe inflasjonstendensene og til å sanere og stabilisere finansene. Gjennom en slik politikk er det meningen å skape grunnlaget for at en i løpet av noen forholdsvis få år skal kunne sette i verk den avskaffelse av handels- og valutarestriksjoner som regjeringene har tatt sikte på og delvis alt forpliktet seg til gjennom statuttene for det internasjonale pengefond, og som også kommer til uttrykk i det nå foreliggende forslag til charter for den internasjonale handelsorganisasjon.

Hvor det gjelder de forpliktelsene som deltakerlandene har påtatt seg, er disse i alt vesentlig av nokså generell og uformell art og for såvidt mere av moralsk enn av juridisk karakter.

Det vi lover er ikke annet og mer enn det vi allikevel prøver å gjøre. Vi prøver å øke vår produksjon og stabilisere vår økonomi, og å samarbeide mest mulig med andre regjeringer

og bygge ut samhandelen både med Europa og med verden forøvrig - og å rasjonalisere vårt eget næringsliv så langt det er praktisk gjennomførlig og fornuftig.

Hvor det gjelder særskilt avviklingen av handels- og valutarestriksjoner, tok den norske delegasjonen det hovedstandpunkt, at en ikke burde avlegge Brage-løfter og særskilt ikke fastsette noen dato som forkorter den overgangsperioden inntil 1 mars 1952 som er fastsatt såvel av valutafondet som ved den siste redaksjon av forslaget til charter for den internasjonale handelsorganisasjon. Det lyktes også under det endelige arbeide med rapportutkastet å få strøket mange av de mer vidtgående og konkrete forslag til formuleringer som forelå, selv om det er blitt stående enkelte ord og vendinger som kanskje helst burde vært utelatt eller formulert på en noe rundere måte.

Enkelte av deltakerlandene ønsket selv å sette inn i rapporten særskilte forpliktelser for sitt vedkommende, som f.eks. den franske og italienske regjerings spesifikke tilsagn om å bekjempe inflasjonsfaren, sanere finansene og balansere statsbudsjettet. Ved å gjøre dette til en forpliktelse overfor de andre regjeringene i Europa, og samtidig til en betingelse for hjelp fra Amerika, mente disse regjeringene at de ville stå sterkere i gjennomføringen av upopulære, men helt nødvendige tiltak i sine egne land.

Selv om de forpliktelsene vi påtar oss ikke er av egentlig juridisk art, fant regjeringen at det var det riktigste at Norge ved undertegningen av det oversendelsesskriv som ble sendt med rapporten, tok forbehold om godkjenning fra våre konstitusjonelle myndigheters side.

Det faktum at ingen av de andre deltakerlandene fant det nødvendig å ta noe tilsvarende forbehold, viser best hvordan deres oppfatning er av forpliktelsenes karakter.

Det er ennå for tidlig å si noen ting om hvilke utsikter Marshall-planen, slik den nå foreligger, har til å bli satt ut i livet. Siden 10 oktober er medlemmene av samarbeidskomitéen fra Paris i Washington, hvor de legger fram rapporten for de amerikanske myndighetene og forklarer tallene nærmere. Under dette arbeid er det hit hjem kommet en rekke anmodninger om mer detaljerte talloppgaver, som vi svarer på så langt det er mulig. Det er alt på det rene, at hvor det gjelder Europas varebehov, er leveringsmulighetene i De Forente Stater og i Amerika som helhet, ikke så store som en hadde regnet med under utarbeidningen av rapporten i Paris. Det ser derfor ut til at det i alle tilfelle blir nødvendig å foreta en viss revisjon av oppgavene før de blir lagt endelig fram for den amerikanske kongressen. En må derfor regne med som overveiende sannsynlig at samarbeidskomitéen kommer til å bli innkalt til et møte i Paris i forholdsvis nær framtid.

Av alle deltakerlandene i Paris, er Norge og Sverige de to land hvis betalingsunderskudd, regnet pr. innbygger, er lavest anslått. Hvis planen blir til virkelighet, og forutsatt at det ikke blir stillet vilkår som vi ikke kan akseptere, skulle Norge ha en viss utsikt til, i tillegg til

den store indirekte nytte det vil være for oss at verdenshandelen holdes oppe, å kunne oppnå en ekstraordinær hjelp på kanskje inntil 30 eller 40 millioner dollar i årlig gjennomsnitt over fireårs-perioden. En slik hjelp kunne komme til å bety en vesentlig del av forskjellen mellom en noenlunde rommelig økonomi - ikke vesentlig dårligere enn i 1947 - og et utpreget nøysomhetsregime.

Men selv om Norge ikke skulle få noen direkte hjelp fra Amerika under Marshall-planen - og det er det vel sikrest å regne med - vil virkeliggjørelsen av planen likevel ha den største betydning for vårt lands økonomi. Omvendt må en regne med at hvis ikke planen skulle bli virkelighet, eller hvis den eventuelle ekstraordinære hjelpen fra Amerika blir vesentlig skåret ned, da er det å frykte at verdens utenrikshandel og skipsfart kan komme inn i en nedgangsprosess som vil kunne ramme Norge meget følelig. Det er derfor også ut fra rent norske interesser all grunn til fortsatt å ta en positiv stilling til denne saken, samtidig som vi også videre framover må være på vakt for ikke å trekkes inn i samarbeidsformer hvori det kan legges en politisk stillingtagen.

I samsvar med det syn som vi presiserte helt fra begynnelsen av, arbeidet de nordiske delegasjonene på å få begrenset antallet av nye utrednings- og samarbeids-komiéer. Og med støtte fra England og delvis fra Frankrike fikk vi en meget stor del av det fortsatte arbeid henvist til de bestående organer under de Forente Nasjoner, særlig den Økonomiske Kommissjon for Europa og de internasjonale særorganisasjonene som f.eks. F.A.O. - ernærings- og landbruksorganisasjonen.

Det er kanskje på sin plass å si noen ord særskilt om spørsmålet om en tollunion mellom de 16 land som har deltatt i Paris-forhandlingene. Den norske og den svenske delegasjonen tok det standpunktet da spørsmålet ble reist, at de ikke i og for seg ville avvise tanken om en tollunion, men de mente at spørsmålet var av så stor betydning og bare kunne virkeliggjøres på så lang sikt, at studiet av hele problemkomplekset ikke kunne høre hjemme i et rent midlertidig organ som Paris-konferansen var det, men at det måtte tas opp innenfor F.N.'s økonomiske kommissjon for Europa og den kommende internasjonale Handelsorganisasjonen. Da de andre deltakerlandene holdt fast ved at det fra Paris-konferansen skulle tas initiativ til å nedsette en særskilt studiegruppe for å utrede spørsmålet om tollunion, erklærte den norske og den svenske delegasjon at de ikke ville motsette seg et slikt vedtak, men at hverken Norge eller Sverige for tiden ønsket å være med i en slik studiegruppe. Danmark og Island derimot erklærte seg klar til å være med i studiegruppen.

På det nordiske utenriksministermøte i København 27 og 28 august ble spørsmålet om den forskjellige holdningen som Norge og Sverige på den ene siden, og Danmark og Island på den andre siden hadde tatt til dette spørsmålet, diskutert. En kunne imidlertid bare konstatere at synsmåtene var såvidt

avvikende i Norge og Sverige på den ene siden - i Danmark og Island på den andre siden - at noen felles holdning ikke var mulig. Men etter dansk ønske vedtok utenriksministermøtet i august å sette ned et samarbeidsutvalg av sakkyndige fra de 4 land til å utrede spørsmålet om nærmere økonomisk samarbeid, derunder også hel eller delvis opphevelse av tollgrensene. Dette vedtaket ble senere av den danske delegasjon meddelt konferansen i Paris.

Utgangen på drøftingen av tollunionsspørsmålet i Paris ble at studiet av mulighetene for en tollunion ble tatt ut av det egentlige svaret til den amerikanske regjering. Men den studiegruppen som ble besluttet opprettet, vil naturlig se sitt arbeid som et ledd i planen. Den nederlandske og den belgiske regjering påtok seg ansvaret for å kalle gruppen sammen, og de har nå sendt ut innbydelser til det første møte. Etter samråd med den svenske regjering, har Regjeringen her besluttet at vi skal sende en observatør for å følge med i gruppens arbeid, men ikke være med som full deltager. På lignende måte følger vi ved en observatør med i et annet arbeid som har sitt utspring i drøftelsene i Paris, det gjelder periodiske møter av valuta-ekspert, som blir holdt for særlig å drøfte praktiske former for om mulig å nå fram til større overførbarhet og konvertibilitet mellom europeiske valutaer.

Som alt nevnt, foregår det for tiden samtaler i Washington mellom de 16 medlemmene av samarbeidskomitéen og administrasjonen, nærmere bestemt State Department. I disse samtalene deltar fra norsk side handelsråd Colbjørnsen. Først når de er avsluttet, vil vi vite noe mer om i hvilken utstrekning planen har utsikt til å bli virkeliggjort, og i hvilken utstrekning den direkte vil komme til å få betydning for Norge.

Etter at president Truman nå har besluttet å innkalle kongressen til ekstraordinær sesjon i høst, er utsiktene til at det kan komme noe ut av tiltaket, blitt betydelig større enn de var for en tid siden. Hva vi ikke vet noe om, er om det kan bli knyttet vilkår av politisk art til en eventuell hjelp, som gjør det umulig for Norge å dra direkte nytte av den. Inntil nå foreligger det ingen ting som skulle tyde på at slike vilkår vil bli stillet.

La meg så få lov til å si noen ord om arbeidet hittil på Generalforsamlingen i de Forente Nasjoner. Det er ikke mulig for meg å gi noen samlet melding. Den vil bli gitt - og jeg tror helst i åpent møte her i Stortinget - når Generalforsamlingen er slutt, og delegasjonen kommer hjem. Jeg tror det da vil være riktig og nyttig at vi i tilknytning til en slik redegjørelse får en debatt i åpent møte om hele den internasjonale situasjon og vår stilling i situasjonen. Det jeg ville prøve i dag, var å gi et inntrykk av den alminnelige internasjonale situasjon, slik den avspeiler seg i forhandlingene i New York.

Jeg tror det er riktig til en viss grad å se disse forhandlingene på Generalforsamlingen som forspill til det

forestående møte av de fire stores utenriksministre i London om fredstraktatene med Tyskland og Østerrike. Det blir under forhandlingene i London mer enn under den generalforsamling som for øyeblikket pågår i New York, at avgjørelsen vil bli tatt om hvordan de internasjonale forholdene skal utvikle seg i de nærmeste årene framover.

Ser vi på Generalforsamlingen som forspill til møtet i London, må det sies med en gang, at det ikke er noe lovende forspill. Generalforsamlingen i år er preget av en betydelig sterkere spenning mellom de to ledende stormaktene - De Forente Stater og Sovjet-Samveldet - enn i fjor. En får inntrykk av at Sovjet-Samveldets holdning til undersøkelseskommisjonen for Balkan, særlig til arbeidet i dens underkomité og senere dets bruk av vetoet i Hellas-saken i Sikkerhetsrådet, sammen med bruk av vetoet også i andre saker, som hvor det gjelder opptaking av nye medlemmer, og endelig Sovjet-Samveldets holdning i atomenergi-kommisjonen, har skapt den overbevisning hos den nåværende amerikanske utenriksledelse, at det eneste riktige og mulige er å føre en stram politikk også innenfor de Forente Nasjoner. Det er tydeligvis tanken at De Forente Stater gjennom en slik stram holdning mer eller mindre skal kunne tvinge Sovjet-Samveldet til en mer imøtekomende holdning når det gjelder forhandlingene om Tysklandsoppgjøret. Det er vel videre tanken at denne samme stramme holdningen på litt lengre sikt skal føre til at Sovjet-Samveldet og de stater som går sammen om det, viser seg mer samarbeidsvillige også i F.N.-organene.

Alt før Generalforsamlingen tråtte sammen, fikk en et visst inntrykk av at De Forente Stater ønsket å tvinge fram et valg fra flest mulig medlemsstaters side mellom øst og vest på denne Generalforsamlingen. Mens utenriksministrene fra de fire nordiske land satt sammen i København i slutten av august, fikk vi en henvendelse fra den amerikanske regjering gjennom Amerikas ambassadør i København, nettopp i Hellas-saken. Vi ble forhåndsorientert om den resolusjon i dette spørsmålet, som De Forente Stater da hadde under forberedelse, og som de ønsket å få forelagt for Generalforsamlingen, og det ble spurt om vår reaksjon på forslaget. Denne henvendelsen ble gjentatt av den amerikanske ambassadøren her umiddelbart etter at jeg var kommet hjem fra København. Både i det svaret den danske utenriksminister ga straks etter møtet i København, og under min samtale med den amerikanske ambassadøren her, ble det tatt ganske sterke reservasjoner overfor det amerikanske utkastet, slik det dengang forelå. Vi hadde på det tidspunkt ennå ikke kjennskap til innstillingen fra selve undersøkelseskomitéen og heller ikke fra dens undergruppe, og forbeholdt oss vårt standpunkt til vi hadde satt oss inn i alle sakens dokumenter.

Det inntrykket av en amerikansk offensiv, om en så må si, som disse forhåndshenvendelsene ga, ble ytterligere styrket gjennom utenriksminister Marshalls innlegg i generaldebatten. Like behersket og knapt som det var i sin

form, like sterkt var det i sitt innhold. Reaksjonen fra Sovjet-Samveldet side kom så i form av Vysjinskis voldsomt agitatoriske angrep på krigshisserne i Vest-maktene, spesielt i De Forente Stater. Noen uker senere fikk vi gjennom offentliggjørelsen av oppropet om Kominform og siden av Shdanovs tale på Warszawa-konferansen vite at det samtidig med Vysjinskis tilsvarende til Marshalls tale i New York, eller omtrent samtidig iallfall, var gitt et generelt opplegg til et omfattende propagandafelttog mot hele vestmakt-politikken.

Utspillet fra amerikansk side innskrenket seg ikke bare til antydningen av den resolusjon som senere ble satt fram i Hellas-spørsmålet. Det omfattet også forslaget om en permanent komité av Generalforsamlingen til å drøfte spørsmål om fred og sikkerhet i tilfelle hvor Sikkerhetsrådet viste seg ute av stand til å handle, og en tydelig antydning om endring av det amerikanske standpunkt i veto-spørsmålet.

Det inntrykket en får både av det første utspillet gjennom utenriksminister Marshalls tale i generaldebatten og senere gjennom de amerikanske innleggene om de politiske hovedspørsmålene i de enkelte komitéer, er at De Forente Stater nå i virkeligheten har forlatt den tanken som var den opprinnelige forutsetningen for hele De Forente Nasjoner som organisasjon, den nemlig at organisasjonen skulle og måtte bygge på stormaktenes vilje og evne til å samarbeide. Både Vysjinskis tale i generaldebatten og dokumentene fra Warszawa-konferansen tyder på at Sovjet-Samveldet på sin side også har gitt opp troen på at denne forutsetningen om samarbeid kan holde. Den holdningen Sovjet-Samveldet og de andre slaviske statene har tatt til den nye Hellas-kommisjonen, og foreløpig også til diskusjonen om en permanent komité av Generalforsamlingen, hvor de nekter overhodet å være med i drøftingene, tyder ikke på at det hos dem for øyeblikket finnes noen vilje til samarbeid.

Det er mange som i denne situasjonen begynner å spørre om F.N. kommer til å bli sprengt. For min del tror jeg ikke det er noen umiddelbar fare for at det kan komme til å skje. Om ikke av annen grunn så fordi Sovjet-Samveldet og de slaviske statene vurderer Generalforsamlingen i F.N. alt for høyt som propagandaforum, til at de vil oppgi det. De Forente Stater på sin side ser ut til mer og mer å legge sin politikk på det grunnlag, at de vil prøve å gjennomføre sin egen utenrikspolitikk med moralsk støtte i et 2/3 flertall i Generalforsamlingen i F.N. når den er samlet, og ellers i den permanente forsamlingskomité som de håper og regner med vil bli nedsatt på Generalforsamlingen i år. De går fram på denne måten ut fra en sikkert helt ærlig overbevisning om at deres utenrikspolitikk er i samsvar med chartrets prinsipper. Hvis det ikke viser seg mulig å nå fram til en vesentlig avspenning under møtet i London nå i november og desember, er det derfor fare for at vi står overfor en utvikling hvor de Forente Nasjoner for kortere eller lengere tid kommer til å være delt opp i to fraksjoner, og hvor organisasjonens evne til å handle i stor utstrekning kommer til å være lammet

gjennom denne oppdeling. Samtidig er det mulighet for at De Forente Stater kommer til å handle i samarbeid med de av medlemstatene som ønsker å være med, under henvisning til Chartrets art. 51 om retten til individuelt og kollektivt selvforsvar.

I den situasjon på Generalforsamlingen som jeg her har forsøkt å karakterisere, har den norske delegasjonen sett det som vår oppgave, så langt det på noen måte er mulig, å holde fast ved det som var det opprinnelige utgangspunktet for hele organisasjonen, og å gjøre det lille vi kan for ikke å legge nye vanskeligheter i veien for samarbeidet stormaktene imellom. Det var dette hovedhensynet som dikterte vår opptreden under debatten og ved avstemningen i Hellas-spørsmålet.

Et omhyggelig studium i innberetningen fra undersøkelseskommissjonen førte oss til den oppfatning at det amerikanske forslaget trakk for vidtgående slutninger av det materiale som kommissjonen hadde samlet. Derfor kunne vi ikke være med på noen kategorisk stemping av Hellas' tre nordlige nabostater som ene-ansvarlige for grense-episodene. Dette avsnittet var forøvrig også franskmennene og belgierne imot, og det ble sløffet i den endelige resolusjonsteksten. Men viktigere for oss var det å få fram, at grense-episodene ikke kan sies å være den egentlige grunnen til borgerkrigen i Hellas, og at Hellas-problemet bare kan løses, hvis en ser i øynene det faktum at stormaktene gjensidig mistenker hverandre for infiltrasjon i Hellas, hver for å sikre seg det som støttepunkt for sin politikk.

Vi mente, at skulle en ny grensekommissjon ha noen utsikt til å bidra til en løsning, måtte dens mandat omfatte en undersøkelse av Hellas-problemet i hele dets omfang, altså også stormaktenes interesser, som krysses der. Vi mente også den burde være sammensatt av folk som ikke tilhørte noen av stormaktene, eller andre som kunne sies å ha direkte interesser i dette området.

Alt tidlig i debatten måtte vi oppgi håpet om at en løsning etter slike linjer kunne føre til at Hellas' tre nordlige nabostater ville endre holdning og samarbeide med en ny grensekommissjon. Det ble snart klart at det forslag utenriksminister Undén formet, etter drøfting mellom de 4 nordiske delegasjoner, ikke ville få tilslutning utenfor Norden. Når vi likevel var enige om at det skulle settes fram - og at vi ikke kunne stemme for noe annet forslag - var det fordi vi fant det var den eneste måten vi hadde til å gjøre det klart at vi holdt fast ved forutsetningen om at F.N. må løse sakene i samarbeid, ikke ved at en part påtvinger en annen sin løsning.

Det samme hensynet er avgjørende også hvor det gjelder vår delegasjons holdning til det amerikanske forslaget om en permanent komité av Generalforsamlingen, et spørsmål som enda ikke er avgjort. Det er ingen tvil om at Generalforsamlingen har full anledning etter Chartret til å opprette et slikt organ. Selv om det blir bestridt fra russisk hold, tror jeg

ikke det er noen mulighet for å komme utenom at etter Charteret har Generalforsamlingen adgang til det. Og hvis det kan bli en hjelp til å avlaste Generalforsamlingen for en rekke av de spørsmål som nå opptar dens tid, slik at den mer kan konsentrere seg om hovedsakene, vil den norske delegasjon ikke ha noen grunn til å sette seg imot at komitéen blir nedsatt. Det vi ikke kan være med på, er å opprette en slik komité, hvis den opptrer i konkurranse med Sikkerhetsrådet, og med en kompetanse som griper inn i Sikkerhetsrådets område. Ennå vet vi ikke om det blir mulig å få til en positiv løsning i den retning som jeg her har antydnet vi måtte kunne gå med på, eller om utgangen for vårt vedkommende i denne saken også må bli at vi i siste omgang avholder oss fra å stemme.

Ennå under Generalforsamlingen i fjor var det ikke så rent få stater også her i Europa som i ethvert fall i noen grad sluttet seg til en slik linje som den vi fra norsk side har forsøkt å følge - uavhengig av noen blokk. I år derimot er tallet på disse statene i Europa meget litet, det er bare de nordiske land. Også utenom Europa er det en tydelig tendens i retning av full oppslutning om De Forente Staters politikk. Både Frankrike og China har i år fulgt en linje som meget nærmere følger Amerika, enn de gjorde i fjor. Selv om det er en tydelig nyanse i britenes holdning i forhold til De Forente Staters, for såvidt som britene rett som det er i debatten forsøker å overtale Sovjet-Samveldet og de slaviske statene til å være med i samarbeidet, stemmer de i siste omgang stort sett sammen med amerikanerne.

Følgen av denne forskyvningen er at de nordiske land flere ganger under denne forsamlingen i realiteten er blitt stående ganske alene med sin holdning. Riktignok har det hendt i vanskelige politiske avstemninger at både India og den arabiske ligas stater også har avholdt seg fra å stemme, men det har, i hvert fall hvor det gjelder araberstatene, vært på helt andre premisser enn de som har ligget til grunn for vår holdning.

Både på selve Generalforsamlingen og ennå mer overfor det store publikum utenfor forsamlingen, både ute og her hjemme, blir det mer og mer et problem om vår holdning overhodet blir forstått. En får inntrykk av at fler og fler oppfatter den utelukkende som et utslag av at vi er redd for reaksjonen i Sovjet-Samveldet hvis vi tok et annet standpunkt enn vi gjør. I samme mon som det blir det inntrykket som blir sittende fast, kan det bare bidra til å svekke vår anseelse og til å minske utsiktene til at vi kan gjøre noen nyttig innsats ved å følge den linjen vi har prøvet å holde. Et standpunkt som får så liten tilslutning at det om og om igjen fører til at en bare kan avholde seg fra å stemme ved viktige voteringer, lar seg neppe opprettholde i det lange løp, uten stor skade for vår internasjonale anseelse.

Ennå ser det ikke ut til at vår stilling i og for seg er blitt svekket på selve denne Generalforsamlingen. I år som i fjor er flere av delegasjonens medlemmer valt til

ansvarsfulle verv i underkomitéer hvor det gjelder å finne en løsning som alle kan akseptere. Og slike spørsmål finnes, selv om de kommer i skyggen av de store skillende politiske spørsmål. Men Norges skjebne ved de mange valgene til tilsynsrådet - alt i alt 6 valg, og hvor vårt stemmetall har svinget opp og ned, men nå på slutten har gått nokså meget nedover, til tross for at vi av samtlige stormakter er blitt oppfordret til å stille oss som kandidat - kan allikevel gi en peke-pinn om at vi kanskje er i ferd med å miste noe av den posisjon som vi hittil har hatt.

Både innenfor delegasjonen og i Regjeringen her hjemme har vi sett det slik at det ikke vil være riktig eller mulig på denne Generalforsamlingen for oss å ta noen annen holdning enn den vi hittil har tatt, for det ville bety at vi ikke lenger fortsatte å følge vår alminnelige utenrikspolitiske linje. Først når vi får se resultatet av de fire utenriksministrenes forhandlinger i London nå i november og desember, vil vi få vite om det kan bli nødvendig å ta selve den linjen opp til revisjon for alvor. Ennå har vi lov til å håpe på at London-forhandlingene kan føre til en avspenning og dermed gi nye muligheter for positivt arbeid i de Forente Nasjoner på grunnlag av forestillingene om at vi lever i en verden. Viser det seg at London-møtet fører til en fastlåsing av delingen både her i Europa og i verden ellers, må vi ta opp til drøfting hvilke konsekvenser det er nødvendig å trekke av det faktum at vi lever i to verdener.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at den redegjørelse utenriksministeren her har gitt, blir oversendt utenriks- og konstitusjonskomiteen - og anser det som bifalt.

Presidenten gjør oppmerksom på at det vil bli holdt et kort åpent møte umiddelbart etter at dette møte er slutt.

Chr. Oftedal: Bare et spørsmål: Forutsetter oversendelsen til utenrikskomiteen at redegjørelsen med utenrikskomiteens innstilling vil bli fremlagt til behandling her på et senere møte, eller forutsettes det at den skal ligge i utenrikskomiteen?

Presidenten: Oversendelsen forutsetter at utenrikskomiteen tar redegjørelsen opp til behandling.

Utheim: Når det gjelder den forespørselen som kom fra hr. Chr. Oftedals side, synes jeg ikke presidentens svar var helt tilfredsstillende. Det ble svart av presidenten at når saken blir oversendt til utenrikskomiteen, var det for at den skulle behandles av komiteen. Jeg forutsetter at den behandlingen leder til en innstilling som kan drøftes her i Stortinget.

Presidenten: Presidenten går også ut fra at det blir resultatet av den innstilling som utenrikskomiteen måtte komme til etter behandling av saken.

Utheim: Ja, for ellers må det være anledning til å drøfte saken her nå i dette møte. Jeg forutsetter at saken kommer tilbake - det er meget viktige problemer utenriksministeren har reist - og at det vil bli anledning til å drøfte de spørsmål i Stortinget.

Presidenten: Presidenten går ut fra som en selvfølge at det vil bli anledning til å drøfte de saker etter den innstilling som utenrikskomiteen vil komme med.

Smitt Ingebretsen: Det er jo en selvfølge. Enhver sak som sendes til en komite, må komiteen sende tilbake til Stortinget. Det ligger i reglementet at sendes en sak til en komite, så kommer den tilbake hit. Noen annen løsning kan det ikke være. Det kan komme en innstilling fra komiteen om at saken vedlegges protokollen, men den må komme tilbake til Stortinget.

Protokollen ble opplest og foranlediget ingen bemerkning.

Møtet hevet kl. 10,55.